

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลโพงาม
อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท ¹

The satisfaction towards the service of division of social welfare, Subdistrict
Administrative Organization (SAO) of Mahaphot, Sabot district, Lopburi.

นางสุนันทา โกสุมา ²

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลโพงาม อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาทและ (2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลโพงาม อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างประชากรที่ใช้ในการศึกษาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ประชาชนผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลโพงาม จำนวน 26 คน และผู้ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลโพงาม จำนวน 6 คน รวม 32 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง

ผลการศึกษาพบว่า (1) สภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุของด้านร่างกายมีร่างกายไม่แข็งแรง มีโรคประจำตัว มีปัญหาด้านการมองเห็น และการได้ยิน ด้านจิตใจมีสภาพจิตใจค่อนข้างดี ครอบครัวให้กำลังใจแต่บางครั้งถูกละเลย เกิดความน้อยใจว่าเหว อารมณ์แปรปรวน ด้านสังคม ชอบเข้าวัดทำบุญ ชอบร่วมงานสังคมนาในหมู่บ้าน ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว และชุมชน และต้องการความช่วยเหลือทุกด้าน และด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ตามลำพัง สภาพบ้านเก่า ทดุดโทรม ไม่มีลูกหลานอยู่ด้วย (2) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า ด้านร่างกายผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการเรื่องการรักษาพยาบาลโดยไม่มีค่าใช้จ่าย การดูแลจากรัฐอย่างทั่วถึงที่มีมาตรฐานเทียบเท่าเอกชน การรับยาที่โรงพยาบาล และเบี้ยยังชีพที่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิต ด้านจิตใจผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการให้รัฐจัดบริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน เพื่อความรู้สึที่ปลอดภัย และไม่ถูกทอดทิ้ง การให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ และจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ผ่อนคลายความเครียด ความเหงา และความหวาดด้านสังคม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการให้รัฐจัดกิจกรรม นันทนาการในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุ และคนในชุมชน รวมถึงประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่างๆ อย่างทั่วถึง และส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมเพื่อสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุ ด้านสิ่งแวดล้อม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการให้รัฐปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณบ้าน และชุมชน เพิ่มไฟส่องสว่างเพื่อความสะดวก และปลอดภัยในการเดินทาง รวมถึงจัดให้มีสวนสาธารณะ สวนสุขภาพ เพื่อใช้ในการพักผ่อน และสนับสนุนงบประมาณเพื่อปรับปรุงที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ ส่วนผู้ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุเสนอแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีความจำเป็นที่สุด คือ เรื่องงบประมาณที่ภาครัฐควรจัดสรรให้มีความเพียงพอ การให้อำนาจในการบริหารจัดการงาน ด้านผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ การเปิดกรอบอัตรากำลังเพื่อมีเจ้าหน้าที่เพียงพอต่อการดำเนินงานด้านการปรับปรุงภาวะเทียบที่เอื้อต่อการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุให้มีความคล่องตัวมากขึ้น

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต/ผู้สูงอายุ

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการค้นคว้าอิสระเรื่อง ความพึงพอใจต่อการให้บริการของกองสวัสดิการสังคม องค์การบริหารส่วนตำบลมหาโพธิ์ อำเภอสรรคบุรี จังหวัดลพบุรี

² นักศึกษาระดับปริญญาโท โครงการทวีปริญญาโท หลักสูตรทวีปริญญาโททางรัฐประศาสนศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Abstract Abstract

This independent study is a qualitative research that focuses on studying the senior citizens' living conditions in Pho Ngam sub-district, Sankhaburi district, Chai Nat province. This study also aims to research the guideline to improve the elderly quality of life in Pho Ngam sub-district, Sankhaburi district, Chai Nat province. In this thesis, the researcher uses the semi-structured in-depth interview and separates the population into two groups. The first group is 26 senior citizens living in Pho Ngam municipality and the second group is officers working on senior citizens in Pho Ngam municipal area by using the purposive sampling method. The study results found that.

1. Senior citizens' living conditions on health, the majority of them is unhealthy. They have chronic diseases, terrible memory, vision and hearing problems, and slow movements. Another factor is mental health. Many of the elderly have quite good mental states. They get support from their family. Sometimes, they are neglected by their grandchildren, causing them to feel emotional, lonely, isolated, and experience mood swings. On the social aspect, most elders work in agriculture. They like going to the temple to make merit, participating in village social events, want to be a part of the family and community, and need help in every aspect. The last point is an environmental perspective. Most senior citizens live by themselves in an old, tumbledown house without their grandchildren. Some located in the overgrown forest caused poisonous animals to reside.

2. The guideline to improve the senior citizens' quality of life results found that most senior citizens need free medical care on the health aspect. They also state that the government should provide the right to get treatment equally with the same standard as public hospitals. Besides, the elders require to get the medicine at the hospital, have a caregiver who takes care of them closely when getting sick, and enough living allowance. On mental health, most senior citizens want the government to organize elderly home care services to feel safe and not to be abandoned. They also request the government to arrange officers from the government to give instructions on the elder's mental health and organize activities to relax from loneliness and isolation. In the social factor, most senior citizens want the government to arrange recreational activities regularly in the community to strengthen

relationships between the elderly and community members. Senior citizens also want the government to publicize news thoroughly and support suitable occupations for older people to have income. Lastly, on the environmental aspect, most senior citizens require the government to help improve their house and urban landscape and install streetlights for their convenience and safety while commuting. The government should also build an amusement park and health park for relaxing and support them by using the state budget to improve elderly residents. Officers working on the elders suggested the guideline to improve the elderly quality of life that the most important thing is about the state budget. The government should allocate it sufficiently. Besides, the officers should be given the authority to significantly manage senior citizens, provide enough human resources to work on the elderly, and adjust rules and regulations that are useful and more flexible for working on the older people.

Keywords : the guideline to improve the quality of life/the elderly, elders, senior citizens

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

องค์การสหประชาชาติได้ประเมินสถานการณ์ว่าปี พ.ศ. 2544 - 2643 จะเป็นศตวรรษแห่งผู้สูงอายุซึ่งหมายถึงการมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรรวมทั่วโลก (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2560) ประกอบกับการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีทางการแพทย์ และการสาธารณสุข ส่งผลให้ประชากรทุกประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยอายุยืนยาว และอัตราการเจริญพันธุ์ลดลงทำให้สัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (เสนห์ แสงเงินและคณะ, 2555: 68)

สำหรับประเทศไทยได้ก้าวเข้า “สังคมสูงวัย” มาตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2548 (รสรินทร์ เกรย์, 2556) ในปีพ.ศ. 2558 ประชากรไทยมีจำนวน 65.1 ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป 11 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 16 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งมีสัดส่วนผู้สูงอายุเป็นอันดับ 2 ในภูมิภาคอาเซียนรองจากประเทศสิงคโปร์ (ปราโมทย์ ประสาทกุล, 2559) ประชากรสูงอายุเป็นกลุ่มประชากรพิเศษที่จำเป็นต้องได้รับการดูแลจากสังคม ได้รับการดูแลทางด้านสุขภาพร่างกาย ผู้สูงอายุจะมีแบบแผนความเจ็บป่วยที่ต่างจากประชากรกลุ่มอายุอื่น เป็นวัยที่ประสบกับปัญหาเสื่อมถอยทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ทำให้วัยนี้มีโอกาสเกิดโรคภัยไข้เจ็บได้ง่าย (สุทธิชัย จิตะพันธ์กุล, 2548: 105) รัฐบาลไทยเล็งเห็นถึงความสำคัญของสังคมสูงวัย จึงได้มีการจัดทำแผนระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุเพื่อให้ประชากรสูงอายุสามารถพึ่งตนเองได้ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมร่วมกับครอบครัว และชุมชน จัดระบบคุ้มครองทางสังคม การส่งเสริมด้านความรู้ และการเตรียมความพร้อมในวัยสูงอายุ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นสิ่งสำคัญในการนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ (มยุรี พงษ์นาค, 2555) สังคมไทยในปัจจุบันได้ตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุ โดยให้สิทธิและการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ในหมวดที่ 3 มาตรา 54 (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2560) มีสาระสำคัญคือ “บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปี บริบูรณ์ และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ” และในหมวดที่ 5 มาตรา 80 ระบุว่า รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาส ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และพึ่งตนเองได้ “นอกจากนี้องค์กรต่างๆยังได้สนับสนุนกิจกรรมผู้สูงอายุตาม ปณิญาผู้สูงอายุไทย โดยให้ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต และให้ความรัก ความเอื้ออาทร การดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว สังคมชุมชน รวมทั้งให้โอกาสเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง หากมองย้อนถึงอดีตจะเห็นว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2535 - 2539) ได้นำนโยบายด้านผู้สูงอายุมาไว้รวมกับนโยบายการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากร ต่อมาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540 - 2544)ได้นำการบริการทั้งด้านสวัสดิการ และการบริการสุขภาพ เพื่อความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุมากขึ้น โดยสามารถมองเห็นเป็นรูปธรรม แต่เนื่องจากสังคมเปลี่ยนแปลง การให้บริการไม่ทั่วถึง หน่วยงานได้บริการซ้ำซ้อน ลำช้า และที่สำคัญไม่ตอบสนองต่อความ

ต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง (ศรีวรรณ สิริบุญ, 2543) ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยแท้จริง จึงขึ้นอยู่กับความสามารถของปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นพลังขับเคลื่อนสู่ความผาสุกของชีวิตได้ โดยมีองค์กร/หน่วยงานฯเป็นปัจจัยสนับสนุน อาจกล่าวได้ว่าภาครัฐได้เห็นความสำคัญของผู้สูงอายุนับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ภายใต้หน่วยงานหรือองค์กรใดๆ ก็ตามจำเป็นต้องขับเคลื่อนด้วยเรื่องหลัก ๆ 4 เรื่องคือ ระบบบริการสุขภาพ หลักประกันเศรษฐกิจ การเตรียมพร้อมสำหรับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ และการพัฒนาสังคมสิ่งแวดล้อม (วรเดช จันทรศร, 2551) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะเป็นเสมือนกลไกหลักสำคัญในการดำเนินงานของรัฐบาล และหน่วยงานภาครัฐทุกแห่ง ด้วยเหตุที่นโยบายเป็นกิจกรรมต่างๆ เพื่อเจตนาในการแก้ปัญหานโยบายสาธารณะสุขเป็นนโยบายหนึ่งแห่งรัฐ ด้านกิจกรรมการสงเคราะห์เป็ยยังชีพผู้สูงอายุซึ่งช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีมาตรฐาน ได้รับการตอบสนองปัจจัยสี่เป็นการกระจายรายได้เป็นการปลุกจิตสำนึกไม่ให้ทอดทิ้งผู้สูงอายุในชุมชน และทำให้ผู้สูงอายุเกิดความมั่นคงทางจิตใจ

เทศบาลตำบลโพงาม อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท ตั้งอยู่ในบริเวณต้นโพธิ์ขนาดใหญ่ในตำบล โพงาม อยู่ในความปกครองของอำเภอสรรคบุรี มีจำนวน 13 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งหมด 7,548 คน และมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุจำนวนค่อนข้างสูง ซึ่งเป็นกลุ่มวัยพึ่งพา และมีผลต่อการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศอย่างมาก หากผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีย่อมส่งผลต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติอย่างแน่นอนจากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นวิจัยได้ทำการสังเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในอนาคตต่อไป

คำถามวิจัย

1. สภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลโพงาม อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท เป็นอย่างไร?
2. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลโพงาม อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาทเป็นอย่างไร?

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลโพงาม อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลโพงาม อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีขอบเขตการศึกษาถึงสภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบล โพนงาม อำเภอศรีนครบุรี จังหวัดชัยนาท ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้าน สิ่งแวดล้อม (UNESCO, 1993) และศึกษาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลโพนงาม อำเภอศรีนครบุรี จังหวัดชัยนาท

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

2.1 ประชาชนผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลโพนงาม อำเภอศรีนครบุรี จังหวัดชัยนาท 13 หมู่บ้าน จำนวน 26 คน

2.2 เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุจำนวน 6 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่สาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพนงาม จำนวน 2 คน ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาล ตำบลโพนงาม ที่ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุจำนวน 2 คน อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐานตำบลโพนงาม (อสม.) ที่ ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุจำนวน 2 คน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย คือ เดือนกันยายน – เดือนพฤศจิกายน

4. ขอบเขตด้านสถานที่

สถานที่ที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย คือ เทศบาลตำบลโพนงาม อำเภอศรีนครบุรี จังหวัดชัยนาท

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลโพนงาม อำเภอศรีนครบุรี จังหวัดชัยนาท” เป็นการวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) โดยผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ และเก็บข้อมูลการวิจัยด้วยตนเอง โดยการดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้เลือกไว้แบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 32 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาบรรยายความเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ และแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลโพนงาม อำเภอศรีนครบุรี จังหวัดชัยนาท ซึ่งสรุป ผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการวิจัย

1. สภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลโพงาม อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท พบว่า สภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุของด้านร่างกาย มีร่างกายไม่แข็งแรง มีโรคประจำตัว มีปัญหาด้านการมองเห็น และการได้ยิน ด้านจิตใจ มีสภาพจิตใจค่อนข้างดี ครอบครัวให้กำลังใจ แต่บางครั้งถูกละเลย เกิดความน้อยใจ ว่าเหว อารมณ์แปรปรวน ด้านสังคม ชอบเข้าวัดทำบุญ ชอบร่วมงานสังคมในหมู่บ้าน ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว และชุมชน และต้องการความช่วยเหลือทุกด้าน และด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ตามลำพัง สภาพบ้านเก่า ทรุดโทรม ไม่มีลูกหลานอยู่ด้วย

2. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า ด้านร่างกาย ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการเรื่องการรักษาพยาบาลโดยไม่มีค่าใช้จ่าย การดูแลจากรัฐอย่างทั่วถึงที่มีมาตรฐานเทียบเท่าเอกชน การรับยาที่โรงพยาบาล และเบี้ยยังชีพที่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิต ด้านจิตใจ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการให้รัฐจัดบริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน เพื่อความรู้สึที่ปลอดภัย และไม่ถูกทอดทิ้ง ให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพจิตของผู้สูงอายุและจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ผ่อนคลายความเครียด ความเหงา และความว้าเหว ด้านสังคมผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการให้รัฐจัดกิจกรรมนันทนาการในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุ และคนในชุมชน รวมถึงประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่างๆ อย่างทั่วถึง และส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมเพื่อสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุ ด้านสิ่งแวดล้อม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการให้รัฐปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณบ้าน และชุมชน เพิ่มไฟส่องสว่างเพื่อความสะดวก และปลอดภัยในการเดินทาง รวมถึงจัดให้มีสวนสาธารณะ สวนสุขภาพ เพื่อใช้ในการพักผ่อน และสนับสนุนงบประมาณเพื่อปรับปรุงที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ ส่วนผู้ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีความจำเป็นที่สุด คือ เรื่องงบประมาณที่ภาครัฐควรจัดสรรให้มีความเพียงพอ การให้อำนาจในการบริหารจัดการงานด้านผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ การเปิดกรอบอัตราเต็มกำลัง เพื่อมีเจ้าหน้าที่เพียงพอต่อการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ และการปรับปรุงกฎระเบียบเอื้อต่อการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุให้มีความคล่องตัวมากขึ้น

อภิปรายผล

1. สภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลโพงาม อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท ด้านร่างกาย ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ร่างกายไม่แข็งแรง มีอาการข้อกระดูกอักเสบปวดขา และเข่าอ่อนเพลียง่าย ไม่มีแรง เหนื่อยง่าย ความจำไม่ค่อยดี หลงลืม ตาพร่ามัว มองเห็นไม่ชัด เบื่ออาหาร หูไม่ค่อยได้ยิน เคลื่อนไหวได้ช้าลง หกล้มง่าย ต้องใช้ไม้เท้าในการพยุงร่างกาย มีโรคประจำตัวหลากหลาย เช่น โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิต โรคไต โรคกระดูกพรุนฯ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุสิศรา ปิ่นทอง และคณะ (2561) ศึกษาวิจัยเรื่องการ

พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จังหวัดสิงห์บุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาอุปสรรคการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดสิงห์บุรี เกิดจากการเจ็บป่วยเรื้อรังจากโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ไม่สบายหรือเจ็บป่วยจะไม่ชอบไปหาหมอ ไม่สามารถเดินระยะทางไกลได้และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐธียนันท์ อธิธิโชติและคณะ (2562) ศึกษาวิจัยเรื่องทักษะชีวิตการปรับตัวสัมพันธ์สภาพในครอบครัวกับการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุเทศบาลตำบลบางเมือง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ มีปัญหาเรื่องการทานยาเพื่อรักษาอาการเจ็บป่วย เช่น ทานยาผิด จำไม่ได้ว่ากินทานหรือยัง เกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง ต้องใช้อุปกรณ์ในการช่วยพยุงตัวด้านจิตใจ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีสภาพจิตใจไม่ค่อยดี ครอบครัวคอยให้กำลังใจแต่บางครั้งถูกลูกทะเลาะเลย ทำให้เกิดความน้อยใจลูกหลานอยู่บ่อยๆ ลูกหลานมาหาบ้างนานๆ ครั้ง ทำให้เกิดความรู้สึกเหงา ว่าเหว่ หงุดหงิดง่าย อารมณ์แปรปรวน น้อยใจในชีวิตตัวเองสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลิศรา ปิ่นทอง และคณะ (2561) ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จังหวัดสิงห์บุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาอุปสรรคการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดสิงห์บุรี เกิดจากขาดการสนับสนุนของบุตรหลาน ความรู้สึกไม่มีคุณค่าในตนเอง ไม่ค่อยมีรายได้ วิตกกังวล ในเรื่องการดำเนินชีวิตประจำวันกับรายได้ที่นำมาจุนเจือครอบครัว มีความวิตกกังวลและห่างลูกหลานสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตรดา พงศ์ธราชิก และคณะ(2562) ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุตำบลบ้านหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยขัดขวางการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล คือ ความสูงอายุ การมีภาระต่างๆ ไม่สบาย หรือเจ็บป่วยจะไม่ชอบไปหาหมอเพราะไม่อยากเป็นภาระของลูกหลาน ยึดติดกับความคิดเดิมๆ และเอาแต่เหตุผลของตัวเองเป็นหลักด้านสังคม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่ในสภาพสังคมที่ดี ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำสวน ดำเนินชีวิตแบบแบ่งปันกันในชุมชนสอดคล้องกับงานวิจัยของไพบุลย์พงษ์แสงพันธ์ และคณะ (2557) ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพด้านการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม คือ การพึ่งพาช่วยเหลือซึ่งกันและกันกับเพื่อนบ้านใกล้เคียงและสอดคล้องกับ กุลิศรา ปิ่นทอง และคณะ (2561) ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จังหวัดสิงห์บุรี ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุบางส่วนมีรายได้ไม่แน่นอนจากอาชีพเกษตรกรรม มีหน้าที่ต้องดูแลบุตรหลาน มีภาระหนี้สิน ขาดการออม และการวางแผนการเงิน ชอบทำกิจกรรมเกี่ยวกับสาธารณะ ชอบเข้าวัดเพื่อช่วยปิดกวาด เชื้อธูป และไปทำบุญที่วัดทุกวันพระ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตรดา พงศ์ธราชิก และคณะ (2562) ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุตำบลบ้านหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมที่ผู้สูงอายุเข้าร่วมมากที่สุดคือ กิจกรรมทางศาสนาชอบร่วมงานสังคมนาในหมู่บ้าน เช่น งานประเพณีงานบวช งานแต่ง งานบุญ และงานสวด ต้องการความช่วยเหลือจากสังคมในทุกด้าน ชอบทำกิจกรรมภายใน

ชุมชนของตนเอง และอยากได้รับการยกย่องให้เป็นคนสำคัญ ด้านสิ่งแวดล้อม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีบริเวณบ้านจะปลูกผักสวนครัว และไม้ดอก ไม้ประดับเพื่อความสวยงามมีความร่มรื่น สะอาดปลอดภัย ไร้มลพิษสงบสุข ไม่วุ่นวาย แต่จะมีบางพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นป่ารกทึบ ทำให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์มีพิษ สภาพบ้านเป็นบ้านไม้ โบราณ มีสภาพเก่า ทรุดโทรม เนื่องจากปลูกมานาน และไม่มีลูกหลานมาอยู่ด้วย มีบ้านติดกันหลายหลังเป็นแบบเครือญาติตั้งอยู่ใกล้สถานที่สำคัญ เช่น วัด โรงพยาบาล ตลาด และองค์การบริหารส่วนตำบล มีระบบน้ำประปา และแสงสว่างเพียงพอ มีการเลี้ยงสัตว์เช่น หมู ไก่ ปลา เพื่อการบริโภค และเลี้ยงสุนัข และแมว เพื่อเป็นเพื่อนยามเหงา

2. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลโพงาม อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท

ด้านร่างกายผู้สูงอายุส่วนใหญ่เสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตความต้องการโดยมี เรื่อง บัตรทองที่ใช้ในการรักษาพยาบาล การรักษาพยาบาลโดยไม่มีค่าใช้จ่ายเพิ่ม และมีการดูแลจากภาครัฐอย่างทั่วถึงและรอบด้าน และเป็ยั้งชีพที่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิต บริการต่างๆ จากภาครัฐที่เทียบเท่าเอกชน การจัดการบริการทางการแพทย์ให้กับผู้สูงอายุที่บ้านอย่างสม และสม่ำเสมอ บริการช่วยเหลือเรื่องการรับยาที่โรงพยาบาล รวมถึงความต้องการผู้ดูแลช่วยเหลือด้านสุขภาพ และการรักษาพยาบาลอย่างใกล้ชิด เมื่อยามเจ็บป่วย และการจัดแพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่ หรืออาสาสมัคร (อสม.) บริการด้านกายภาพบำบัดที่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยธิดา คูหิรัญญรัตน์ และคณะ (2561) ศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุอาศัยในชุมชนชานเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ ผู้ดูแลการเยี่ยมบ้านโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข การอบรมด้านการส่งเสริมสุขภาพมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพที่เหมาะสม และสอดคล้องกับ ศรีนยา สกิต (2559) ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่า การมีผู้ดูแลเมื่อยามเจ็บป่วย มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุต้องการอาหารที่ถูกสุขลักษณะ เพื่อสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง และต้องการได้รับความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพ เรื่องโภชนาการ และการออกกำลังกาย ด้านจิตใจ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยมีความต้องการให้รัฐจัดบริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน เพื่อความรู้สึที่ปลอดภัย และอุ่นใจว่าจะไม่ถูกทอดทิ้งให้โดดเดี่ยว อยากให้รัฐจัดบริการอำนวยความสะดวกในเรื่องการรักษาพยาบาล และการรับยา เพราะลูกจะไม่ต้องหยุดงานทำให้ขาดรายได้ อยากให้รัฐจัดเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้ความเข้าใจใน ชี้นะแนวทางต่างๆ เกี่ยวกับสุขภาพจิตใจของผู้สูงอายุเป็นประจำ จัดการกับสภาวะอารมณ์ที่แปรปรวนรวมถึงการหงุดหงิดง่ายของผู้สูงอายุ และอยากให้รัฐจัดให้มีรายการโทรทัศน์ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุอยากให้รัฐจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ผ่อนคลายความเครียด ความเหงา และความว้าเหว่ รวมถึงการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้สูงอายุได้มาพบปะ

พูดคุย เพื่อแลกเปลี่ยนเรื่องราว และความคิด เช่นการสอนการทำขนม ทำอาหาร ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุไม่รู้สึกรเหงา โดดเดี่ยวอีกต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิสุทธิ ตั้งกิจจาวิสุทธิ (2557) ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยด้านครอบครัวที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลหนองลาน อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี พบว่าแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ คือ การให้ความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุโดยผ่านสื่อเทคโนโลยีต่างๆ การจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุผ่อนคลาย มีความรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่า มีกำลังใจในการที่จะมีชีวิตต่อไปอย่างมีคุณภาพ อยากรู้ให้จัดวันหยุดยาวบ่อยๆ เพื่อที่ลูกหลานจะได้กลับมาหา บัณฑิตสวัสดิการแห่งรัฐที่รัฐจัดให้ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีความสุข และชื่นใจเพราะช่วยในเรื่องความเป็นอยู่ในแต่ละเดือนได้มาก ส่วนผู้ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ เสนอแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุว่า ภาครัฐควรมีมาตรการจัดบริการลดหย่อนภาษีเงินได้ให้แก่บุตรที่ดูแลผู้สูงอายุ และควรจัดให้มีกฎหมาย และแนวปฏิบัติในการช่วยเหลือ ค้ำครอง พิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุโดยให้อำนาจองค์กรปกครองท้องถิ่นในการดำเนินงาน ควรมีการส่งเสริมผู้สูงอายุอยู่ให้ได้อยู่กับครอบครัวส่วนเรื่องบัณฑิตสวัสดิการแห่งรัฐ และเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นนโยบายของรัฐบาล ควรมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน การดำเนินชีวิตที่เพียงพอของผู้สูงอายุ เพราะเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข ซึ่งอยู่กินอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองท้องถิ่นที่จะดำเนินการ ด้านสังคมผู้สูงอายุส่วนใหญ่เสนอแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีความต้องการให้รัฐจัดกิจกรรมในชุมชนที่เป็นการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและคนในชุมชนให้มีความแน่นแฟ้นมากขึ้น จัดกิจกรรมนันทนาการในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีนยา สกิต (2559) ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่าการเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุมีโอกาสได้พบปะพูดคุย เช่น การร้องเพลง การออกกำลังกาย การรำไทเก๊ก การสวดมนต์ การเต้นลีลาศ ฯ เพื่อเป็นการใช้เปลี่ยนเวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพบุลย์ พงษ์แสงพันธ์ และคณะ(2557) ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพด้านสุขภาพด้านการออกกำลังกาย คือ การทำกิจกรรมเพื่อยืดเส้นยืดสาย เช่น แกว่งแขน ยืดขา รวมถึงงานวิจัยของ คมเดช มัชฌิมวงศ์ และคณะ (2562) ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสวัสดิการสังคม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ คือ นันทนาการ และด้านกิจกรรมจิตอาสา ส่วนผู้ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ เสนอแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุว่าควรมีการจัดทำความร่วมมือในการดำเนินการด้านผู้สูงอายุกับหน่วยงานภายนอก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนทั้ง หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านผู้สูงอายุ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลิศรา ปิ่นทอง และคณะ (2561) ศึกษาวิจัยเรื่อง

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จังหวัดสิงห์บุรี ผลการวิจัยพบว่า แนวทางแก้ไขในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ หน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบควรบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อส่งเสริมอาชีพให้กับผู้สูงอายุ และเป็นการสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คมเดช มัชฌิมวงศ์ และคณะ (2562) ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบที่เหมาะสมและสอดคล้องกับ สวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุคือ ด้านพัฒนาการเงินผู้สูงอายุและด้านสิ่งอำนวยความสะดวกด้านอาชีพ รวมถึงสนับสนุนบุคลากรเพื่อดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ เพื่อสามารถจัดเจ้าหน้าที่เข้ามาดูแลการดำเนินงานต่างๆ เกี่ยวกับผู้สูงอายุ ด้านสิ่งแวดล้อม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เสนอแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีความต้องการให้รัฐช่วยปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณบ้าน เพื่อไม่เป็นที่อยู่ของสัตว์อันตราย และยุงลายที่เป็นพาหะโรค ใช้เลือดออก และปรับปรุงทัศนียภาพในชุมชน ตัดหญ้าริมทาง เพิ่มไฟส่องสว่างริมทางใน ชุมชน พัฒนาถนนหนทางให้ดีกว่าที่เป็นอยู่เพื่อความสะดวก และปลอดภัยในการเดินทาง อยากให้ภาครัฐจัดสวนสาธารณะ สวนสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุเพื่อใช้ในการพักผ่อน และทำกิจกรรมร่วมกัน รวมถึงความเพียงพอของห้องน้ำสาธารณะ ที่นั่งสาธารณะ อยากให้ภาครัฐแก้ปัญหาเรื่องโรงสีข้าวในช่วงฤดูเก็บเกี่ยว เพราะฝุ่นละอองจากโรงสีส่งผลโดยตรงต่อผู้สูงอายุ และคนในชุมชน อยากให้ภาครัฐสนับสนุนงบประมาณสำหรับปรับปรุงที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ และจัดบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชนสำหรับผู้สูงอายุเพื่อป้องกันอุบัติเหตุและเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ ส่วนผู้ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ เสนอแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุว่าควรมีการจัดทำความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะภาคเอกชน ในการดูแลช่วยเหลือเรื่องที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุที่มีมาตรฐานรองรับสภาพร่างกายที่แปรเปลี่ยนไปตามวัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพบุลย์ พงษ์แสงพันธ์ และคณะ (2557) ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ โดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพด้านการ สุขาภิบาลที่อยู่อาศัย คือ การจัดการ หรือดูแลที่อยู่อาศัยใหม่ แสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทสะดวก ภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณในการบริหารสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนผู้สูงอายุ และสถานที่สำหรับจัดกิจกรรมนันทนาการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีนยา สถิต (2559) ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่า การเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับผลการศึกษา

1. รัฐควรผลักดันการกระจายอำนาจและงบประมาณสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อความเป็นอิสระ และคล่องตัวในการบริหารจัดการ
2. ผู้บริหารควรนำมาตรฐานการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ
3. ผู้บริหารท้องถิ่นควรรับฟังความคิดเห็นของผู้สูงอายุพร้อมปรับปรุงและพัฒนา กระบวนการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด และมีคุณภาพเทียบเท่าเอกชน
4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรวิเคราะห์แรงผลักดันที่ส่งผลต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และคำนึงถึงความสอดคล้อง เหมาะสมของการดำเนินงานกับสถานะแวดล้อมภายในท้องถิ่น
5. พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ
6. พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และนำระบบเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการปฏิบัติงาน และให้บริการผู้สูงอายุ
7. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสำรวจความต้องการจำเป็นของผู้สูงอายุอย่างทั่วถึงและครบถ้วน เพื่อจัดบริการที่สอดคล้อง และตอบสนองความต้องการอย่างแท้จริง รวมถึงค้นหาข้อดี ข้อเสีย และแนวทางแก้ไขการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ
8. ตั้งคณะทำงานวัดผล และประเมินผลการปฏิบัติงานโดยผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วม
9. บูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุ
10. ให้ความรู้กับผู้สูงอายุ และผู้ดูแลผู้สูงอายุ เรื่องสุขภาพอนามัย เพื่อลดต้นทุนการรักษาพยาบาล
11. จัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
12. จัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษา ดูแลสวัสดิภาพ และพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ
13. จัดตั้งกองทุนผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนความมั่นคง และคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
14. จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อนำศักยภาพ และความสามารถของผู้สูงอายุมาใช้ในการพัฒนา
15. ฝึกฝน และพัฒนาอาชีพผู้สูงอายุ เพื่อสร้างรายได้จากภูมิปัญญาของท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณผสมผสานการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อได้ข้อมูลที่มีความครอบคลุมทุกด้าน

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เพื่อทราบถึงปัจจัยที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้
3. ควรมีการศึกษาข้อมูลกับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุเพื่อความครอบคลุม ครบถ้วน และรอบด้านของข้อมูลที่ได้จากการศึกษา
4. ควรศึกษากับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่หลากหลาย เช่น เทศบาลนคร เทศบาลเมือง และ องค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาเปรียบเทียบ และนำสู่การพัฒนาต่อไป
5. ควรมีการจัดทำการสนทนากลุ่มการวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบ และยืนยันแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

บรรณานุกรม

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2560). *โลกเข้าสู่ศตวรรษแห่งผู้สูงอายุ*. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2562
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2548). *มาตรฐานการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ*.
กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- กรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข. (2548). *การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ*. กระทรวงสาธารณสุข:
กรุงเทพฯ.
- กรรวิ แก้วมณี. (2560). *คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุกรุงเทพมหานครกับการปฏิบัติงานอาสาสมัคร*.
หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและนโยบายสวัสดิการ
สังคม, ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม. (2545). *แผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์
แห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ.2545-2549*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สี่ไทย.
- กิตติ ประทุมแก้ว. (2529). *การปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : อักษรสัมพันธ์.
- กิตติวงศ์ สาสวด. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดภาคตะวันออก*. วารสาร
ชุมชนวิจัย, 11(2), พฤษภาคม - สิงหาคม.
- เกล็ดแก้ว บุญเกิด. (2551). *คุณภาพชีวิตในการท างานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัด สุพรรณบุรี*.
การศึกษาระดับรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการปกครองท้องถิ่น, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กุลิศรา ปิ่นทอง และคณะ. (2561). *การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จังหวัดสิงห์บุรี*. วารสารวิชาการ
มหาวิทยาลัยศรีปทุม. 10(2), กรกฎาคม-ธันวาคม.
- โกวิท พวงงาม. (2550). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. เอกสารตำราหลักประกอบการเรียนการสอน
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น วิชาการเมืองการปกครองส่วน
ท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- _____. (2555). *การปกครองท้องถิ่นไทย: หลักการและมิติใหม่ในอนาคต*. (พิมพ์ครั้งที่ 8).
กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- โกศล สอดส่อง. (2561). *คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดนคร
พระนครศรีอยุธยา*. วารสาร “ศึกษาศาสตร์ มมร” คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
วิทยาลัย, 6(1) มกราคม – มิถุนายน.
- กัญญาณัฐ ไพคำ. (2561). *การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในประเทศไทย*. วารสารชุมชนบัณฑิตทาง
สังคมศาสตร์. 4(3); กันยายน-ธันวาคม.
- คมเดช มัชฌิมวงศ์ และคณะ. (2562). *รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของ*

- ผู้สูงอายุ. วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ. 12(1); มกราคม-เมษายน.
- จิตรดา พงศ์ธราธิก และคณะ. (2562). รูปแบบการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุตำบลบ้านหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี. วารสารการเมืองการบริหารการปกครอง. 9(1); มกราคม-มิถุนายน.
- จิรัชยา เคล้าดี และคณะ. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารราชพฤกษ์; (15)1: มกราคม – เมษายน.
- เจษฎา นกน้อย และคณะ. (2560). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 9(3), กันยายน-ธันวาคม.
- จันทนา รณฤทธิชัย. (2533). ทฤษฎีเกี่ยวข้องกับความสุขอายุ. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองธรรม.
- จันทนา สารแสง. (2561). คุณภาพชีวิตและพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่.
- จันทนา สุ่มทา. (2557). ทูตทางสังคมในการจัดการตนเองของกลุ่มส่งเสริมสุขภาพและสวัสดิการผู้สูงอายุตำบลสุขสำราญ อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, นครสวรรค์.
- จันทร์เพ็ญ ลอยแก้ว. (2555). การศึกษาความต้องการในการได้รับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองไทรยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต วิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ชญาดา ไชยรบ และคณะ. (2562). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดศรีสะเกษ. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม; 13(3): 73-83.
- ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2550). ทักษะภาวะผู้นำ. กรุงเทพฯ: มัลติอินฟอร์เมชันเทคโนโลยี.
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2539). การปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : ส่วนท้องถิ่น.
- ชัยวัฒน์ ปัญญาพงษ์ และคณะ. (2527). คู่มือฉบับสมบูรณ์ประชากรศึกษา. กรุงเทพฯ. โอเดียนสโตน.
- ณัฐธียนันท์ อธิธิโชติ และคณะ. (2562). ทักษะชีวิตการปรับตัวสัมพันธ์ภาพในครอบครัวกับการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุเทศบาลตำบลบางเมืองจังหวัดสมุทรปราการ. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์); 9(1). มกราคม-เมษายน.
- ทรงศักดิ์ ทองพันธ์. (2555). คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจและกระบวนการยุติธรรม). มหาวิทยาลัยทักษิณ, สุราษฎร์ธานี.
- ทิพาภรณ์ โพธิ์ถวิล. (2543). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิผู้ด้อยโอกาส. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธนพล กนต์สีโล. (2561). การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต. วารสารมหาจุฬานาครธรรม ; 5(3). กันยายน – ธันวาคม.

- ธาริน สุขอนันต์, สุภาวัลย์ จาริยะศิลป์ และทัศนันท์ ทุมมานนท์. (2553). *คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี*: รายงานการวิจัย. ชลบุรี: วิทยาลัย การสาธารณสุข.
- ฉิมมพร อุทัยฉาย. (2559). *คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลลำพันชาติ อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี*. รายงานการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 20 มกราคม.
- ธันวา บัวมี. (2560). *แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลหนองน้อย อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท*. รายงานสืบเนื่องการประชุมสัมมนาวิชาการ(Proceedings). การนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ, เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 17.
- นิพนธ์ คันธเสวี. (2525). *คุณภาพชีวิตสำหรับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- นันทิญา อังกินันท์. (2545). *คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขตบางกอกน้อย*. ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาไทยศึกษาโครงการบัณฑิตศึกษาสถาบันราชภัฏธนบุรี, กรุงเทพมหานคร.
- บริบูรณ์ พรพิบูลย์. (2550). *โลกยามชราและแนวการเตรียมตัวเพื่อเป็นสุข*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง.
- บุษอรียีหิมะ. (2550). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปภาดา สุวีโรจน์. (2551). *คุณภาพชีวิตในกรรท งานของบุคลากรเทศบาลตำบลบางปู จังหวัดสมุทรปราการ*. การศึกษาอิสระ ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- ปราโมทย์ประสาทกุล. (2556). *สถานการณ์ผู้สูงอายุแนวโน้ม และผลกระทบจากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน*. เอกสารการนำเสนองานสัมมนา ณ โรงแรมราเคิลแกรนด์คอนเวนชั่น, [ออนไลน์] สืบค้น 13 พฤศจิกายน 2557.
- ปิ่นสะอาด สหนาวิน. (2558). *รูปแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ศึกษาเฉพาะกรณีสหกรณ์การเกษตรเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปิยธิดา คูศิริบุญรัตน์ และคณะ. (2561). *พฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุอาศัยในชุมชนชานเมือง จังหวัดขอนแก่น*. คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ศรีนครินทร์เวชสาร; 33(2).
- ปรีชา หอมประภัทร. (2561). *แนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดผึ้ง อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู*. วารสารปัญญามหาวิทยาลัยมหาภูมิราชวิทยาลัย; 25(1). มกราคม-พฤษภาคม.
- ผจญ เฉลิมสาร. (2548). *คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานระดับกลาง: ศึกษากรณีโรงเรียนในนิคมอุตสาหกรรมเวลโกรว์ จังหวัดฉะเชิงเทรา*. ภาคนิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม, คณะพัฒนาสังคม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- พรทิพย์ ท้าววัฒน์. (2561). *คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพตามนโยบายของรัฐบาลในเขตเทศบาลเมืองชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์*. วารสารวิจัยวิชาการ; 1(3). กันยายน-ธันวาคม.
- พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์. (2530). *การประกันคุณภาพการพยาบาล*. ชลบุรี: โรงพิมพ์วังใหม่บลูพริ้นต์.
- พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ. (2548). *12 แนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์ : ความหมาย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมาธรรม.
- _____. (2550). *การสำรวจโดยการสุ่มตัวอย่าง : ทฤษฎีและปฏิบัติ*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมาธรรม.
- เพ็ญศรี เปลี่ยนขำ. (2552). *การสาธารณสุขมูลฐาน*. สถาบันราชภัฏเพชรบุรี. เพชรบุรี.
- พัชรินทร์ วิเศษพาณิชย์. (2541). *คุณภาพชีวิตของเด็กวัยเรียนที่ป่วยด้วยโรคมะเร็งเม็ดเลือดขาว*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไพบุลย์ พงษ์แสงพันธ์ และคณะ. (2557). *การพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน*. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- มาโนช ชันทพิริยา. (2560). *การศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตตำบลไชยสถาน อำเภอน่าน จังหวัดน่าน*. หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, วิชาเอกการจัดการการสร้างเสริมสุขภาพ คณะสาธารณสุขศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มยุรี พงษ์นาค. (2555). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี*. (คหกรรมศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน) ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526). *หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: ไทยอนุเคราะห์ไทย.
- รศณรงค์ รัตนเสริมพงษ์. (2547ข). “แนวคิดและหลักการบริหารท้องถิ่น”. ในเอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารท้องถิ่น หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (2552). “แนวคิดและหลักการบริหารท้องถิ่น” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารท้องถิ่น หน่วยที่ 7. (พิมพ์ครั้งที่ 5). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.มูลนิธิ.
- รศรินทร์ เกรย์, (2556). *มโนทัศน์ใหม่ของนิยามผู้สูงอายุ: มุมมองเชิงจิตวิทยาสังคมและสุขภาพ*. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2539). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2539*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- วรรณมา กุมารจันทร์. (2543). *คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตภาคใต้ตอนบน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต.
- วรเดช จันทรร. (2551). *ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: พริกหวาน.
- วิชัย รูปขำดี และคณะ. (2542). *การจัดการ*. กรุงเทพฯ. ไทยวัฒนาพานิชย์.
- วิสุทธิ ตั้งกิจจาวิสุทธิ. (2557). *ปัจจัยด้านครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลหนองลาน อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี*. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ศิริ ฮามสุโธ. (2543). *ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรี้นติ้งเฮ้า.

- ศิริวรรณ ศิริบุญ. (2543). การตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ: ศึกษากรณีตัวอย่างการจัดตั้งศูนย์บริการทางสังคมของผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยประชากรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ. (2552). *ตัวแบบการดูแลผู้สูงอายุที่ดีของครอบครัวและชุมชนชนบทไทย*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย.
- ศรัณยา สถิต. (2559). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา*. หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสุขภาพ, มหาวิทยาลัยราชชนกศรีนครินทร์.
- ศรัณยู เรือนจันทร์ และคณะ. (2560). *การพัฒนาพลังอำนาจชุมชนในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในจังหวัดอุดรธานี*. รายงานฉบับสมบูรณ์(Final Report), โครงการการค้นหาค้นแบบการต่อยอด และขยายผลความสำเร็จ. การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ.
- สมจิตร ฤทธิ์รุ่ง. (2562). *การจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์*. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 6(1); มกราคม-มิถุนายน.
- สมทรง รักษ์เผ่า. (2535). *พฤติกรรมการดูแลตนเองและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัด*. โครงการสวัสดิการวิชาการ, สถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ.
- สมบูรณ์ บุญฤทธิ์ และคณะ. (2561). *การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุเทศบาลตำบลหลักช้าง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช*. วารสารสังคมศาสตร์.
- สมโภชน์ อเนกสุข และ กชกร สังชาติ. (2548). รูปแบบการดำรงชีวิตของผู้สูงวัยอายุเกิน 100 ปี จังหวัดชลบุรี. วารสารศึกษาศาสตร์, 17(1), 95-107.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2539). *สังคมวิทยาภาวะสูงอายุ : ความเป็นจริงและการคาดการณ์ในสังคมไทย*. พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. (2557). *สังคมสูงอายุ*. วารสารวิชาการสาธารณสุข; 23(2).
- สถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2560). *รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2560*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ทีคิวพี จำกัด.
- สมาน รังสีโยกฤษณ์. (2550). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ก.พ.
- สุขุม ทับทวี. (2554). *คุณภาพชีวิตในการทำงานของนายทหารชั้นประทวน: ก 402*. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุตา ถิ่อมั่น. (2547). *ปัจจัยคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลย่านยาว อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.

- สุทธิชัย จิตะพันธ์กุล. (2547). *มโนทัศน์ผู้สูงอายุผู้สูงอายุในประเทศไทยรายงานทบทวนองค์ความรู้ และสถานการณ์ในปัจจุบันตลอดจนข้อเสนอแนะทางนโยบายและการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพรรณณี ไชอำพร และสนธิ สมัคร. (2535). *คุณภาพชีวิตของคนไทย : เปรียบเทียบระหว่างชาวเมืองกับชาวชนบท*. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยสถาบันพัฒนาบัณฑิตบริหารศาสตร.มานุษยวิทยาเชิงพุทธ; 3(1). มกราคม – มิถุนายน.
- สุภางค์ จันทวานิช และวิศนี ศีลตระกูล. (2552). *การพัฒนาแนวคิดและเครื่องมือชี้วัดสังคมและคุณภาพชีวิตในต่างประเทศ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสนันสนุนวิจัย.
- สุวดี ทองเพชร. (2558). *แรงสนับสนุนทางสังคม และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. วารสารวิชาการแพทย์เขต 11; 29(4). ต.ค. - ธ.ค.
- สุวิทย์ งอกศรี. (2560). *คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเตา อำเภอพิศณุภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม*. การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติสหวิทยาการสร้างสรรค์ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนครั้งที่ 2.
- เสน่ห์ แสงเงิน และคณะ. (2555). *ปัจจัยพยากรณ์พฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุที่อยู่อาศัยตามลำพัง*. วารสารสาธารณสุขศาสตร์, 42(2), 68-81.
- โสภภาพรรณ รัตน์ย. (2558). *คู่มือการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). *ผลสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย 2560*. (ออนไลน์). สืบค้นวันที่ 14 สิงหาคม 2562.
- สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “*สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้ จาก : <http://www.nesdb.go.th/download/plan12>.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. “*รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560*”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้ จาก : <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/ DATA/PDF/2560/A/040/1.PDF>, 2560.
- หนึ่งนุช แสนบ้าน. (2557). *คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุภายใต้นโยบายเบี้ยยังชีพของรัฐบาลกรณีศึกษาผู้สูงอายุพื้นที่ตำบลจำป่าหวาย อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา*
- หทัย ชิตานนท์. (2540). *นิยามศัพท์ส่งเสริมสุขภาพ*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัย ระบบสาธารณสุข.
- อภิสิทธิ์พร วงษ์รัตน์. (2558). *คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร*. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร; 13(63): ตุลาคม – ธันวาคม.
- อัจฉรา รักยุติธรรม. (2552). *นโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนของรัฐบาลอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ*. ประชาไทย.
- Berghorn, F.S., Schaefer, D.E. et al. (1981). *The Dynamics of Aging: original essays on the process and experiences of growing old*. Boulder: West view Press.

- Denham, M.J. (1991). *Care of the long-stay elderly patient*. 2nd ed. London: Champman and Hall.
- Eagly, A. (1987). *Sex differences in social behavior: A social-role interpretation*. New Jersey: Erl.
- ESCAP. (1990). *Guidelines on Methodological Approaches to the Conduct of A Regional Survey of the Quality of life as on Aspect of Human Resources Development*. New York.
- Ferrans C. E. & Power, M. J. (1992). *Psychometric assessment of the quality of life index*. Research in Nursing & Health, 15(1), 22 - 38.
- Flanagan, L. & Jacobsen, M. (1982). *Technology Leadership for the Twenty - first Century Principal*. Retrived. Available from/http: //eric. ed. gov/ERIC Docsdata/ ericdocs2/ content_ storage_01/0000000b/80/11/26/af.pdf
- PeaceS. M. (1990). *Researching social gerontology: Concepts, methods and issues*. London: SAGE.
- Sharma R.C. (1975). *Population and Socio-Economic Development*. In Population Resouroes and Environment:Handbook for Population Education, p. 12.
- The WHOQOL Group, (1994). *The development of the World Health Organization Quality of Life Assessment Instrument*. New York: Springer-verlag.
- UNESCO. (1978). *Quality of Life An Orientation to Population Education*. New York: UNESCO.
- Wallace, S.A. (1974). *Identifying Quality of Life Indicators for Use in Family Planning Programs in Developing Countries*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Zhan, L. (1992). *Quality of life: Conceptual and measurement issue*. Journal of Advanced Nursing, 17(7), 795-800.

